

Prof. Dr. Rayegân KENDER

Prof. Dr. Ergon ÇETİNGİL

DENİZ TİCARETİ HUKUKU

(Takip Hukuku ve Deniz Sigortaları ile Birlikte)

TEMEL BİLGİLER

Gözden Geçirilmiş
On Birinci Baskı



İÇİNDEKİLER

On Birinci Baskıya Önsöz	v
Onuncu Baskıya Önsöz	vi
Dokuzuncu Baskıya Önsöz	vii
Sekizinci Baskıya Önsöz	viii
İçindekiler	xi
Giriş	1
I. Konu	1
II. Tarihi Gelişimi.....	2
III. YENİ TÜRK TİCARET KANUNU TASARISI	4
IV. Deniz Ticareti Hukukunda Uluslararası Birlik	4

Birinci Bölüm

TÜRKİYE'DE DENİZCİLİK VE DENİZ TİCARETİ HUKUKUNUN KAYNAKLARI

1§ Türkiye'de Denizciliğin Geliştirilmesi ve Denizcilik Politikası	9
I. Denizcilik Müsteşarlığı	11
II. Deniz Ticaret Odaları.....	13
III. Türkiye'de Deniz Ticareti Rejimi	15
IV. Avrupa Birliği'nin Denizcilik Politikaları.....	18
2§ Türk Deniz Ticareti Hukukunun Kaynakları.....	20
I. Kanunlar.....	20
II. Tüzük ve Yönetmelikler	23
III. Milletlerarası Andlaşmalar.....	25

İkinci Bölüm

GEMİ

1§ Tanımı ve Nevileri.....	35
I. Geminin Tanımı	35
II. Geminin Nevileri.....	36

III. Gemi Niteliğinin Kaybolması.....	38
2§ Geminin Ayırıcı Unsurları.....	38
I. Geminin Adı	38
II. Tanınma İşareti.....	39
III. Bağlama Limanı	39
IV. Geminin Tonajı	40
V. Geminin Klası (Sınıfı).....	41
VI. Geminin Milliyeti.....	42
1. Türk Bayrağı çekme hakkının kazanılması.....	43
2. Türk Bayrağı çekme hakkının kullanılması	46
3. Türk Bayrağı çekme hakkının kaybedilmesi	47
4. Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu'na göre Türk Bayrağı çekme hakkı	47
3§ Gemi Sicilleri.....	48
I. Genel Olarak	48
II. Milli Gemi Sicili	49
1. Gemilerin sicile tescili	49
2. Gemilerin sicilden terkini.....	50
3. Gemi sicilindeki kayıtların hukuki önemi.....	52
III. İnşa Halindeki Gemilere Ait Sicil	53
IV. Türk Uluslararası Gemi Sicili	54
V. Bağlama Kütüğü	55
4§ Gemi Üzerindeki Aynî Haklar	56
I. Gemi Mülkiyeti.....	56
1. Gemi mülkiyetinin hususî hukuka göre kazanılması....	56
a) Hukukî muamele ile	56
b) Hukukî muamele dışında yollarla	58
c) İnşa edilen gemide mülkiyet hakkının kazanılması	60
2. Gemi mülkiyetinin kamu hukukuna göre kazanılması	60
3. Gemi mülkiyetinin kaybedilmesi	61
II. Gemi İpoteği.....	62
1. Gemi ipoteğinin tanımı ve tesisi	62
2. İpotek hakkının kapsamı	63
3. İpotek hakkının derecesi.....	64

4. İpotekli alacaklının hakları	65
5. İpoteğin sona ermesi	66
6. İpoteğin özel neveleri	67
a) Birlikte gemi ipoteği.....	67
b) Maksimal ipotek	67
c) Yabancı para üzerine ipotek	68
d) Sabit kıymetli ipotek.....	68
e) Yapı ipoteği.....	68
f) Kıymetli evraka ait gemi ipoteği	69
7. Kanuni ipotek	69
III. Deniz Ödüncü	69
IV. Gemi Üzerinde İntifa Hakkı	70
5§ Borda Evrakı.....	71
I. Gemi Tasdiknamesi veya Bunun Tasdikli Özeti.....	71
II. Ölçü Belgesi	71
III. Denize Elverişlilik Belgesi	71
IV. Emniyet Belgeleri	72
V. Denizde Çatışmayı Önleme Tüzüğü	72
VI. Sıhhat Patentası.....	72
VII. Gemi Adamları Ehliyetnameleri	73
VIII. Manifesto	73
IX. Gemi Jurnalı.....	73
X. İzin Kâğıdı.....	73
XI. Sorumluluk Sigortası veya Diğer Bir Mali Güvenceye İlişkin Sertifika.....	74

Üçüncü Bölüm

DONATAN VE DONATMA İŞTİRAKİ

1§ Donatan.....	77
I. Tanımı.....	77
II. Borç ve Sorumluluk	78
1. Donatanın borçları.....	79
2. Donatanın sorumluluğu.....	80
3. Donatanın sınırlı aynı sorumluluğu	81
4. Deniz serveti	82

5. Donatanın sınırlı şahsî sorumluluğu.....	83
6. Uluslararası deniz hukukunda donatanın sınırlı sorumluluğu.....	83
2§ Donatma İştiraki.....	87
I. Tanımı.....	87
II. Donatma İştirakinin İdaresi.....	88
III. Müşterek Donatanların Sorumluluğu.....	89
IV. Donatma İştirakinin Sona Ermesi.....	90
V. Yapı Ortaklığı.....	90

Dördüncü Bölüm GEMİ ADAMLARI

1§ Kaptan.....	93
I. Kaptanın Görevleri.....	93
II. Kaptanın Yetkileri.....	94
1. Kaptanın donatanı temsil yetkisi.....	94
2. Kaptanın taşıyanı temsil yetkisi.....	95
3. Kaptanın yükle ilgilileri temsil yetkisi.....	95
III. Kaptanın Sorumluluğu.....	95
IV. Kaptanın Kamu Hukuku Bakımından Görev ve Yetkileri....	96
2§ Gemi Adamları.....	97
I. Yeterlik ve Eğitim Bakımından.....	97
II. Deniz İş Hukuku Bakımından.....	100

Beşinci Bölüm NAVLUN SÖZLEŞMESİ

1§ Giriş.....	105
I. Tanımı ve Unsurları.....	106
II. Navlun Sözleşmesinin Tarafları ve Diğer İlgili Şahıslar.....	107
1. Taşıyan.....	107
2. Taşıtan.....	108
3. Yükleten.....	108
4. Gönderilen.....	108
III. Navlun Sözleşmesinin Çeşitleri.....	109
1. Kırkambar sözleşmesi - Çarter sözleşmesi.....	109

a) Kırkambar sözleşmesi.....	109
b) Çarter sözleşmesi	109
aa. Tam çarter sözleşmesi	110
bb. Kısmî çarter sözleşmesi	110
2. Alt taşıma - Asıl taşıma sözleşmeleri	111
3. Karma (aktarmalı) taşıma sözleşmeleri	112
IV. Navlun Sözleşmesinin Yapılması ve Bu Sözleşme ile İlgili Belgeler	112
2§ Navlun Sözleşmesinin İfası	114
I. Sözleşmede Kararlaştırılan Geminin Kullanılması.....	114
II. Geminin Yolculuğa Hazırlanması.....	115
1. Denize elverişlilik.....	115
2. Yola elverişlilik.....	115
3. Yüke elverişlilik	115
III. Geminin Zamanında Yükleme Limanında Hazır Bulundurulması.....	116
IV. Yükleme.....	116
V. Taşıtan ve Yüklemenin Yüğü Usulüne Uygun Olarak Yükleme Görevi.....	117
VI. Yükleme İçin Bekleme Süreleri	120
1. Çarter sözleşmelerinde.....	120
a) Sarya ve sürastarya süreleri	120
b) Yüklemenin bir engel sebebiyle yapılamadığı günlerin bekleme süresine etkisi.....	122
c) Çabuklaştırma primi (Dispatch money – Dispeç mani).....	123
2. Kırkambar sözleşmeleri.....	123
VII. Geminin Yolculuğu ve Yüğü Varma Limanında Teslimi.	124
3§ Konişmento	125
I. Tanımı.....	125
II. Konişmentonun Düzenlenmesi ve Nevileri	126
III. Konişmetonun Şekli ve İçeriği.....	128
1. Taşıyanın adı	129
2. Kaptanın adı.....	129
3. Yüklemenin adı	129
4. Gönderilenin adı	129

5. Geminin adı ve tabiiyeti	130
6. Yükleme limanı.....	130
7. Boşaltma limanı.....	130
8. Yükle ilgili kayıtlar	130
9. Navluna ait şartlar	131
10. Konişmentonun tanzim yeri ve tarihi	131
11. Konişmentonun kaç nüsha düzenlendiği.....	131
12. İmza ve pul	131
13. Sair kayıtlar.....	131
IV. Konişmentonun Muhtelif Fonksiyonları.....	132
1. Konişmento malın teslim alındığını veya gemiye yükletilmiş olduğunu tevsik eder	132
2. Konişmento malın taşınması ve teslimi taahhüdünü belirtmeye yarar.....	134
3. Konişmento malı temsil eder	135
4. Konişmento bir kıymetli evrak niteliğindedir	136
4§ Taşıyanın Sorumluluğu.....	139
I. Genel Olarak	139
II. Taşıyanın Sorumlu Olduğu Başlıca Haller	141
1. Taşıyanın geminin başlangıçtaki denize, yola ve yüke elverişsizliğinden dolayı sorumluluğu	141
2. Taşıyanın yüke özendeki kusuru sebebiyle yük zıya veya hasarı için sorumluluğu.....	142
III. Yükteki Zararın Tesbiti ve İhbarı	144
IV. Taşıyanın Sorumluluğunun Kanuni Sınırları.....	145
1. Ticari değerle sınırlama.....	145
2. Belirli bir meblağ ile sınırlama	146
3. Gemi ve navlunla (deniz serveti) sınırlama.....	147
V. Yükün Zıya veya Hasarından Doğan Dava Hakkının Düşmesi.....	147
VI. Taşıyanın Kanunen Sorumlu Olmadığı Haller.....	147
1. Mutlak sorumsuzluk halleri	147
a) Geminin sevki veya başkaca teknik idaresindeki kusur	147
b) Yangın zararları.....	149
c) Taşıtan veya yükletenin yükün cins veya değerini kasten yanlış bildirmesi.....	149

2. Muhtemel sorumsuzluk halleri	149
VII. Taşıyanın Sorumluluğunun Emredici Hükümlerle Düzenlenmesi	150
VIII. Emredici Hükümlerin Uygulanmadığı Haller	151
1. Dış taşımalarda	151
2. Canlı hayvan taşınması	152
3. Güverte yükü.....	152
4. Taşımanın yüklemmeden önce ve boşaltmadan sonraki safhaları.....	152
5. Ticari olmayan taşımalar	153
6. Müşterek avarya ile ilgili anlaşmalar	153
IX. Sözleşmeyle Taşıyanın Sorumluluğunun Sınırlanması veya Kaldırılması.....	153
5§ Taşıyanın Hakları.....	154
I. Genel Olarak	154
II. Yük Zararının Navlun Alacağına Etkisi	155
1. Yükün hasarı.....	155
2. Yükün zıyaı	155
III. Navlun Borçlusu	156
IV. Taşıyanın Teminatları.....	156
6§ Navlun Sözleşmesinin Sona Ermesi.....	157
I. Belirli Kanunî Sebeplerle Navlun Sözleşmesinin Hükümden Düşmesi	158
II. Taşıtan veya Taşıyanın Belirli Kanunî Sebeplere Dayanarak Navlun Sözleşmesini Feshetmesi	158
III. Taşıtanın Navlun Sözleşmesinden Cayması	159
1. Tam charter sözleşmesinde	160
2. Kısmî charter sözleşmelerinde.....	160
3. Kırkambar sözleşmelerinde	161

Altıncı Bölüm

DENİZ YOLUYLA YOLCU TAŞIMA SÖZLEŞMESİ

1§ Giriş.....	165
I. Genel Olarak	165
II. Tanımı	165
III. Deniz Yolu ile Yolcu Taşıma Sözleşmesinin Tarafları.....	166

1. Taşıyan.....	166
2. Yolcu	167
IV. Yolcu Taşıma Sözleşmesinin Yapılması.....	167
V. Denizde Yolcu Taşıma Sözleşmesinin Hukukî Mahiyeti.....	167
2§ Tarafların Hak ve Borçları	168
I. Taşıyanın Hak ve Borçları.....	168
1. Taşıyanın hakkı ve teminatı	168
2. Taşıyanın borç ve yükümlülükleri	169
a) Taşıyanın yolculuğu vaktinde yapma borcu	169
b) Taşıyanın yolcuyu sağ ve salim olarak taşıma borcu	169
c) Yolcu beraberindeki bagajları taşıma borcu	170
II. Yolcunun Hak ve Borçları.....	171
1. Yolcunun hakları	171
2. Yolcunun borç ve yükümlülükleri	172
a) Ücret ödeme	172
b) Yolcunun nizam ve talimata uyma yükümlülüğü ..	172
3§ Taşıyanın Sorumluluğu.....	172
I. Yolcunun Cismanî Zarara Uğramasından Sorumluluk.....	172
II. Bagajların Zıya veya Hasara Uğramasından Sorumluluk ..	176
III. Sorumluluğun Nevi	178
4§ Yolcu Taşıma Sözleşmesinin Sona Ermesi	179
I. Yolcunun Kanunda Öngörülen Bir Sebeye Dayanmaksızın Sözleşmeden Cayması	179
II. Yolcu veya Taşıyanın Kanunda Belirtilen Sebeplerle Sözleşmeden Cayması	180
III. Geminin Zıyaı Halinde Sözleşmenin Hükümden Düşmesi	180

Yedinci Bölüm

DENİZ KAZALARI

1§ Müşterek Avaryalar	183
I. Avarya Kavramı	183
II. Müşterek Avaryanın Tarihçesi	183
III. Müşterek Avaryanın Tanımı ve Unsurları.....	185
1. Gemi ve yükün müşterek bir deniz sergüzeştine atılmış olması	185

2. Gemi ve yükün müşterek bir tehlike ile karşılaşmış olması.....	185
3. Müşterek tehlikeden gemi ve yükü korumak maksadıyla fevkalâde bir fedakârlık veya fevkalâde bir masraf yapılmış olması.....	186
4. Fedakârlığın iradî bir şekilde yani bile bile yapılması.....	187
5. Fedakârlık hareketinin makul olması.....	187
6. Faydalı netice	187
IV. Müşterek Avaryaya Giren Zarar ve Masraflar	188
V. İkame Masrafları	188
VI. Başlıca Müşterek Avarya Tipleri	189
1. Denize mal atma müşterek avaryası.....	189
2. Hafifletme müşterek avaryası.....	190
3. Karaya oturtma müşterek avaryası	190
4. Yüzdürme müşterek avaryası.....	191
5. Yangın söndürme müşterek avaryası	191
6. Kurtarma müşterek avaryası.....	192
7. Barınma müşterek avaryası	193
8. Muvakkat tamir müşterek avaryası.....	194
VII. Dispeç.....	195
2§ Çatmalar	197
I. Genel Olarak	197
II. Çatmaların Milletlerarası Alanda Düzenlenmesi.....	197
III. Çatmanın Tanımı ve Unsurları	198
IV. Çatmanın Nevileri	198
1. Kusursuz çatma	198
2. Kusurlu çatma.....	199
a) Bir tarafın kusuru ile çatma	199
b) Müşterek kusurlu çatma	200
V. Kıyasen veya Vasıtalı Çatma.....	201
3§ Kurtarma ve Yardım	202
I. Genel Olarak	202
II. Kurtarma ve Yardımın Unsurları	203
III. Kurtarma ve Yardım Ücretinin İndirilmesi veya Kaldırılması	205

IV. Kurtarma ve Yardım Ücretinin Tesbiti	206
1. Sözleşme ile tesbiti.....	206
2. Sözleşmenin değiştirilmesi veya iptali.....	206
3. Kurtarma ve yardım ücretinin mahkeme veya hakem tarafından tesbiti.....	207
V. Kurtarma ve Yardım Ücretinin Paylaşılması	207
VI. Kurtarma ve Yardım Ücretinden Sorumluluk.....	208

Sekizinci Bölüm GEMİ VE YÜK ALACAKLISI HAKLARI

1§ Gemi Alacaklısı Hakkı	211
I. Genel Olarak	211
II. Gemi Alacaklısı Hakkının Kapsamı	211
1. Gemi.....	212
2. Navlun.....	212
3. Surrogatlar	212
III. Gemi Alacaklısı Hakkının Sağladığı İmtiyazlar	212
1. Takip hakkı	212
2. Öncelik hakkı	213
IV. Gemi Alacaklısı Hakkının Doğduğu Haller	213
V. Gemi Alacaklısı Hakları Arasındaki Öncelik Sırası	214
1. Birden fazla sefer halinde.....	214
2. Aynı yolculukta doğan alacaklar arasında.....	214
VI. Gemi Alacaklısı Hakkının Sona Ermesi.....	215
2§ Yük Alacaklısı Hakkı	218
I. Genel Olarak	218
II. Yük Alacaklısı Hakkının Doğduğu Haller	218
III. Yük Alacaklısı Hakları Arasındaki Sıra	219
IV. Yük Alacaklısı Hakkının Sona Ermesi.....	219

Dokuzuncu Bölüm DENİZ TAKİP HUKUKU

Giriş	223
1§ Deniz Takip Hukukunda Gemi Alacaklısına Tanınan İmkanlar	223

2§ Deniz Takip Hukukunda Yetki Sorunu ve Kanuni Temsil	226
I. Yetki Sorunu	226
II. Gemi Alacaklısının Yaptığı Takipte Donatanın Kanunen Temsili	227
3§ Gemi Alacaklılarının Rehnin Paraya Çevrilmesi Yolu ile Takipte Bulunması	228
I. Genel Olarak	228
II. Takip Talebi	229
III. Takibin Sicile Bildirilmesi	231
IV. Takibin Kiracı, Navlun ve Surrogat Borçlularına Bildirilmesi	232
V. İcra Dairesinin Merhunu Ele Geçirmesi	232
VI. Paraya Çevirme	233
4§ Gemiye Haczin Uygulanması ve Sonuçları	234
5§ Gemilerde Haczin Sınırlandırılması	236
I. Yola Hazır Geminin Haciz Muafiyeti	237
II. Zararsız Geçiş Hakkı “Right of Innocent Passage”	239
III. Devlet Gemilerinin Haciz Muafiyeti	242
6§ Teminat Karşılığında Gemiye Haciz Konulmasının Önlenmesi veya Gemi Üzerindeki İhtiyati Haczin Kaldırılması	245

Onuncu Bölüm DENİZ SİGORTALARI

1§ Giriş ve Kaynaklar	251
I. Giriş	251
II. Türk Deniz Sigortası Hukukunun Kaynakları	252
2§ Deniz Sigortası Sözleşmesi	257
I. Sözleşmenin Yapıldığı Yer	257
II. Sözleşmenin Yapılması	258
III. Sözleşmenin Tarafları ve İlgili Şahısları	258
IV. Sözleşmenin Unsurları	259
1. Menfaat	259
2. Riziko	260
3§ Deniz Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri	263
I. Sigorta Ettirenin Borç ve Yükümlülükleri	263
1. Prim ödeme borcu	263

2. Sigorta ettiren (ve sigortalının) görevleri	265
a) Akit öncesi (yapılırken) ihbar görevi	265
b) Akdin süresi içindeki görevler	268
c) Rizikonun gerçekleşmesi halindeki görevler	270
d) Sair görevler	272
II. Sigortacının Sigorta Himayesi Borcu.....	272
4§ Sigortacının Sigorta Tazminatını Ödemesi	275
I. Zararın Tayini	275
II. Ödemenin Zamanı ve Şekli	277
III. Sigortacının Halefiyeti	278
1. Halefiyet şartları	279
2. Halefiyete müsteniden açılan dava	280
5§ Kulüp Sigortaları.....	280

EKLER

Ek-I. Deniz Alacaklarına Karşı Mesuliyetin Sınırlandırılması Hakkında 1976 Tarihli Milletlerarası Sözleşme	285
Ek-II. 2004 York-Anvers Kuralları.....	301
Ek-III. Tekne Poliçesi Genel Şartları	315
Ek-IV. Emtea Nakliyat Sigortası Genel Şartları.....	321
Ek-V. 1992 Petrol Kirliliğinden Doğan Zararın Hukuki Sorumluluğu ile İlgili Uluslararası Sözleşme.....	331
Ek-VI. 1992 Petrol Kirliliği Zararının Tazmini İçin Bir Uluslararası Fonun Kurulması ile İlgili Uluslararası Sözleşme	351
Bibliyografya.....	381
I. Deniz Ticareti Hukuku	381
II. Deniz Sigorta Hukuku	392